

1. Kāda veida tiesību aizsardzība tiesā man ir pieejama jūsu valstī, ja pret mani ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi? Vai šī aizsardzība ietver zaudējumu atlīdzināšanu?

Spānijā piekļuve tiesiskās aizsardzības līdzekļiem cilvēktiesību pārkāpumu gadījumā ir iespējama civiltiesās, krimināltiesās, administratīvajās tiesās un darba tiesās.

Civilprocesa likumā (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) ir noteikts pienākums nodrošināt konkrētas tiesības; likumīgas tiesības un apstākļus; aizsardzības pasākumus, kā arī visus pārējos aizsardzības veidus, ko tieši nosaka tiesību akti un kas var būt saistīti ar šāda veida ļaunprātīgu rīcību.

Kriminālprocesa likumā (*Ley de Enjuiciamiento Criminal*) ir noteikti tiesas mehānismi un tiesiskās aizsardzības līdzekļi, ko var izmantot kriminālprocesos. Kriminālkodeksā (*Código Penal*) ir īpaši noteikta juridisku personu kriminālatbildība (31.a pants un turpmākie panti) un vairāki noziedzīgi nodarījumi, kas var ietvert ar uzņēmējdarbību saistītus cilvēktiesību pārkāpumus, piemēram, noziedzīgi nodarījumi pret darba ņēmēju tiesībām vai pret sabiedrības veselību, noziedzīgi nodarījumi vides jomā, teroristu finansēšana utt.

Saistībā ar administratīvajiem pasākumiem 2015. gada 1. oktobra Likums Nr. 39/2015 par kopēju administratīvo procedūru, kas piemērojama valsts pārvaldes iestādēm, un 2015. gada 1. oktobra Likums Nr. 40/2015 par valsts sektoram piemērojamo tiesību sistēmu paredz vispārējus noteikumus par disciplinārlietām un valdības struktūru valstisko atbildību. Šie noteikumi tiek īstenoti ar konkrētiem tiesību aktiem par ļaunprātīgu rīcību uzņēmējdarbības ietvaros (piemēram, 2007. gada 23. oktobra Likums Nr. 26/2007 par atbildību vides jomā). Tiesvedībā piemēro tiesiskās aizsardzības līdzekļus, kas noteikti 1998. gada 13. jūlija Likumā Nr. 29/1998 par administratīvās kārtības juridisko pārskatīšanu.

Darba tiesību jomā 2011. gada 10. oktobra Likums Nr. 36/2011, kas reglamentē darba tiesas, nosaka tiesas procedūru, kura piemērojama gadījumos, kad darba ņēmējs vai arodbiedrība apgalvo, ka ir pārkāptas tiesības uz biedrošanās brīvību, tiesības rīkot streiku vai citas pamattiesības un sabiedriskās brīvības, tostarp diskriminējošas attieksmes un aizskaršanas aizliegums.

Spānijas procesuālie noteikumi paredz tiesiskās aizsardzības līdzekļus, kas ir pieejami atlīdzības saņemšanai gadījumos, kad uzņēmuma darbību rezultātā ir pārkāptas cilvēktiesības. Kriminālprocesa likuma 116. pantā un Kriminālkodeksa 116. pantā ir noteikts, ka persona, kas ir krimināltiesiski atbildīga par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, ir arī civiltiesiski atbildīga par šo noziedzīgo nodarījumu, ja tas izraisa zaudējumus vai kaitējumu. Juridisku personu gadījumā to kriminālatbildība ietver civiltiesisko atbildību saskaņā ar spēkā esošajiem noteikumiem solidāri ar fiziskajām personām, kuras notiesātas par tiem pašiem noziedzīgajiem nodarījumiem.

2. Vai ir konkrēti noteikumi par rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem? Vai šie noteikumi ir piemērojami par noziegumiem pret vidi vai smagiem darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem?

Jā, Spānijas Kriminālkodeksā ir noteikti cilvēktiesību pārkāpumi, kas ir kriminālnoziegumi.

Vides jomā Kriminālkodeksā ir iedaļa par "noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar zemes izmantošanu un pilsētplānošanu, vēsturiska mantojuma un vides aizsardzību". Saskaņā ar šo iedaļu par kriminālnoziegumu uzskata dažādus rīcības veidus: celtniecību zaļajās zonās vai ekoloģiski nozīmīgās teritorijās (319. pants), emisijas un atkritumu pārvadājumus, noplūdes, troksni, kalnrūpniecību vai karjeru izstrādi utt., kas var radīt būtisku kaitējumu gaisa, augsnes vai ūdens kvalitātei vai dzīvniekiem un augiem (325. pants un citi panti). Šīs darbības ir sodāmas ar cietumsodu, naudassodu vai aizliegumu strādāt konkrētās profesijās vai valsts iestādēs. Tāpat Kriminālkodekss pilnvaro tiesnešus un tiesas noteikt, ka uz vainīgā rēķina ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai atjaunotu ta rīcības dēļ izjaukto ekoloģisko līdzsvaru, kā arī jebkādi citi piesardzības pasākumi, kas nepieciešami, lai aizsargātu iepriekš minētās iedaļas aizsargātos aktīvus (339. pants).

Noziedzīgus nodarījumus pret darba ņēmējiem reglamentē Kriminālkodeksa II sējuma XV sadaļa (Kriminālkodeksa 311.–318. pants). Par turpmāk minētajām darbībām ir paredzēts naudassods vai cietumsods: kaitējošu darba apstākļu vai sociālā nodrošinājuma veidu piemērošana, tiesību aktos, koplīgumos vai atsevišķos līgumos noteikto darba ņēmēju tiesību atcelšana vai ierobežošana (311. pants); dažādu darba ņēmēju vienlaicīga nodarbināšana, tos neregistrējot atbilstīgā sociālā nodrošinājuma shēmā vai nesaņemot attiecīgu darba atļauju (311. pants); vai trešo valstu valstspiederīgo vai bērnu nodarbināšana bez darba atļaujas (311.a pants); darba ņēmēju nelikumīga izešana vai pieņemšana darbā ar viltu vai krāpšanu (312. pants); darba līguma viltošana un krāpšana, lai mudinātu personas emigrēt (313. pants); rupja diskriminācija valsts vai privātā nodarbinātībā pret kādu personu tās ideoloģijas, reliģijas vai pārliecības, etniskās izcelsmes, rases vai izcelsmes valsts, dzimuma, seksuālās orientācijas, ģimenes apstākļu, slimības vai invaliditātes, likumīga pārstāvja vai arodbiedrības amatpersonas statusa, attiecību ar citiem uzņēmuma darba ņēmējiem vai kādas Spānijas teritorijas oficiālās valodas izmantošanas dēļ (314. pants); tiesību uz biedrošanās brīvību un tiesību rīkot streiku ierobežošana (315. pants); arodriskā novēršanas standartu neievērošana, darba ņēmēju dzīvības, veselības vai fiziskās neaizskaramības apdraudēšana (316. pants).

Ja noziedzīgu nodarījumu izdara juridiska persona, sods ir piemērojams direktoriem vai personām, kas atbildīgi par tās vadību, kā arī personām, kuras bija informētas par noziedzīgo nodarījumu un būtu varējušas to novērst, bet to nedarīja.

3. Pret mani ir pieļauti cilvēktiesību pārkāpumi saistībā ar Eiropas transnacionālas korporācijas darbībām, kuras īstenotas ārpus Eiropas Savienības. Vai man ir piekļuve tiesām jūsu valstī, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Kādi ir nosacījumi, lai iesniegtu prasību par manu tiesību pārkāpumiem? Kur var atrast papildu informāciju?

1985. gada 1. jūlija Konstitucionālais likums Nr. 6/1985 ietver noteikumus, kas paredz vajadzīgo saikni starp konkrētu rīcību un Spāniju, lai noteiktu Spānijas tiesu jurisdikciju.

Civillietās un komercietās minētais likums nosaka, ka Spānijas tiesas ir kompetentas izskatīt visas Spānijas teritorijā iesniegtās lietas saskaņā ar to starptautisko nolīgumu un konvenciju noteikumiem, kuros Spānija ir puse, kā arī saskaņā ar ES noteikumiem un Spānijas tiesību aktiem (21. pants). Ja prasītājs nedzīvo Spānijā, Spānijas tiesām ir jurisdikcija šādos gadījumos (22.d pants):

līgumsaistību jautājumos, ja saistības, uz kurām attiecas prasība, ir izpildītas vai ir jāpilda Spānijā;

ārpuslīgumisku saistību jautājumos, ja aizskārums ir izdarīts Spānijas teritorijā;

prasībās, kas saistītas ar uzņēmuma Spānijā esošas filiāles, aģentūras vai dibinājuma darbību;

jautājumos, kas saistīti ar patērētāju noslēgtajiem līgumiem, patērētāji var iesniegt prasību Spānijā, ja viņu vai otras puses pastāvīgā dzīvesvieta ir Spānijas teritorijā; otra puse var iesniegt prasību Spānijā tikai tad, ja patērētāja pastāvīgā dzīvesvieta ir Spānijas teritorijā.

Krimināltiesību ietvaros tiesas var izskatīt lietas par noziedzīgiem nodarījumiem un pārkāpumiem, kas izdarīti Spānijas teritorijā vai uz Spānijas kuģiem vai gaisa kuģiem, neskarot to starptautisko nolīgumu noteikumus, kuros Spānija ir puse. Spānijas tiesu jurisdikcijā ir arī noziedzīgi nodarījumi, kas izdarīti ārpus valsts teritorijas, ja kriminālbildīgās personas ir Spānijas valstspiederīgie vai trešo valstu valstspiederīgie, kas ieguvuši Spānijas valstspiederību pēc noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas, ievērojot konkrētas prasības (23. pants).

Darba tiesību jautājumos Spānijas tiesu jurisdikcijā ir šādas lietas (25. pants):

1.° no darba līgumiem izrietošo tiesību un pienākumu jomā, ja pakalpojumi ir sniegti Spānijā vai ja līgums ir parakstīts Spānijas teritorijā; ja prasītājs dzīvo Spānijā vai ja tam Spānijā ir aģentūra, filiāle, delegācija, vai kāda cita veida pārstāvniecība; ja darba ņēmējs un darba devējs ir Spānijas valstspiederīgie neatkarīgi no tā, kur tika sniegti pakalpojumi vai parakstīts līgums; līgumu gadījumā par darbu uz kuģiem, ja līgums izriet no piedāvājuma, kuru Spānijā saņēmis Spānijas darba ņēmējs;

2.° izskatot atbilstību tiesību aktiem par darba koplīgumiem, kuri parakstīti Spānijā, un prasības, kas izriet no darba strīdiem koplīgumu ietvaros, kuri noslēgti Spānijas teritorijā;

3.° sociālā nodrošinājuma prasības pret Spānijas struktūrām vai struktūrām, kuru juridiskā adrese, aģentūra, delegācija vai kāda cita pārstāvniecība ir Spānijā.

4. Vai ombuda iestādes, līdztiesības iestādes vai valsts cilvēktiesību iestādes var atbalstīt personas, pret kurām ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi, ko izdarījušas Eiropas transnacionālas korporācijas ārpus ES? Vai šīs iestādes var izmeklēt manu lietu, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Vai jūsu valstī ir kādi citi valsts dienesti (piemēram, darba vai vides inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu atrast informāciju par savām tiesībām?

Spānijā ombuds (*Defensor del Pueblo*) ir Spānijas parlamenta Augstā komisāra birojs (*Alto Comisionado de las Cortes Generales*), kas atbild par pilsoņu pamattiesību un sabiedrisko brīvību aizsardzību, uzraugot Spānijas valsts iestāžu darbības.

Ikviena pilsonis var (bez maksas) lūgt ombudam izmeklēt jebkādu Spānijas valsts iestāžu vai to aģentūru pieļautu iespējamu pārkāpumu. Ombuds var iejaukties arī pēc savas iniciatīvas gadījumos, kas nonāk tā redzeslokā, pat ja nav iesniegta neviena sūdzība. Tomēr tā pilnvaras neietver daudznacionālu uzņēmumu darbību ārpus Eiropas Savienības.

Ombuds atskaitās Spānijas parlamentam, izstrādājot gada ziņojumu, kā arī var publicēt īpašus ziņojumus par jautājumiem, ko tas uzskata par būtiskiem, steidzamiem vai tādiem, kam jāpievērš īpaša uzmanība.

Papildu informācija par šo jautājumu ir pieejama [šeit](#).

Spānijā darba tiesību uzraudzība ir Darba un sociālā nodrošinājuma inspekcijas (*Inspección de Trabajo y Seguridad Social*) pienākums; šī inspekcija atskaitās Darba, migrācijas un sociālā nodrošinājuma ministrijai (*Ministerio de Trabajo, Migraciones y Seguridad Social*). Darba un sociālā nodrošinājuma inspekcijai deleģētās administratīvās pilnvaras ļauj tai uzraudzīt atbilstību darba noteikumiem un piemērot attiecīgos pienākumus, sniegt konsultācijas, kā arī attiecīgos gadījumos iesaistīties samierināšanas, starpniecības un arbitrāžas lietās.

Ikviena persona, kurai kļūst zināmas darbības, kas varētu būt pārkāpums darba inspekcijas kompetencē esošajās jomās (ar darbu, arodveselību un drošību, sociālo nodrošinājumu, nodarbinātību utt. saistīti jautājumi), var vērsties pie šīs iestādes. Sūdzības var iesniegt personīgi (reģionālajos darba un sociālā nodrošinājuma inspekcijās); elektroniski, izmantojot Darba, migrācijas un sociālā nodrošinājuma ministrijas tīmekļa vietni, vai pa pastu.

Papildu informācija ir pieejama [šeit](#).

Vides pārbaudes ir Spānijas reģionālo valdību kompetencē; šīs valdības rīkojas, lai vajadzības gadījumā sodītu rīcību, kas uzskatāma par pārkāpumu šajā jomā. 2007. gada 23. oktobra Likumā Nr. 26/2007 par atbildību vides jomā ir noteikts pienākums saimnieciskā darbībā iesaistītajiem operatoriem novērst jebkādu vidi radīto kaitējumu. Gadījumos, kad šāda rīcība ir noziedzīgs nodarījums, ir piemērojamas 2. atbildē minētās krimināltiesības. Šādos gadījumos ir piemērojami arī iepriekš izklāstītie noteikumi par atbildību un civiltiesisko atbildību.

5. Vai jūsu valsts uzliek pienākumu Eiropas transnacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai starpniecības pakalpojumus saistībā ar pārkāpumiem, kas radušies to uzņēmējdarbības rezultātā? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem, kuri pieļauti ārpus Eiropas Savienības? Kas atbild par šo darbību uzraudzību jūsu valstī? Vai ir pieejami kādi publiski ziņojumi, kuros sniegta informācija par šo sistēmu darbību?

2012. gada 6. jūlija Likumā Nr. 5/2012 par starpniecību civillietās un komercietās aprakstītā Spānijas civillietu un komercietu starpniecības sistēma nevar izšķirt šāda veida strīdu, jo no šā regulējuma tvēruma ir izslēgti strīdi, kas saistīti ar tiesībām, kuras nav brīvi nosakāmas (2. pants).

Uz šo attiecas Valsts Ārlietu sekretariāta 2017. gada 1. septembra lēmums par valsts rīcības plāna uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jomā publicēšanu (publicēts valsts oficiālajā vēstnesī 2017. gada 14. septembrī). Plānā ir aplūkota vajadzība noteikt efektīvus pasākumus, lai uzņēmējdarbībā aizsargātu cilvēktiesības un reglamentētu tiesas, ārpustiesas un administratīvos mehānismus nolūkā nodrošināt tiesiskās aizsardzības līdzekļus šādu tiesību pārkāpumu gadījumos.

6. Vai man ir konkrētas tiesības gadījumā, ja esmu neaizsargāts cietušais, kas vēlas saņemt tiesiskās aizsardzības līdzekli par cilvēktiesību pārkāpumiem saistībā ar uzņēmējdarbību? Vai un saskaņā ar kādiem nosacījumiem varu saņemt juridisko palīdzību? Kādas izmaksas segs juridiskā palīdzība? Vai man ir piekļuve juridiskai palīdzībai saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES?

Spānijas Konstitūcijas 119. pantā ir atzītas tiesības uz juridisko palīdzību tiesību aktos noteiktajos gadījumos un visos gadījumos, kad prasītājs var pierādīt, ka tam nav pietiekamu līdzekļu tiesvedības uzsākšanai. Šīs konstitucionālās tiesības ir īstenotas ar 1996. gada 10. janvāra Likumu Nr. 1/1996 par bezmaksas juridisko palīdzību. Personas, kas cietušas uzņēmumu izdarītos cilvēktiesību pārkāpumos var saņemt juridisko palīdzību, ja viņu finanšu līdzekļi nepārsniedz Likumā Nr. 1/1996 noteikto robežvērtību. Šo robežvērtību paaugstināja 2015. gadā, kad tika grozīts Likums Nr. 1/1996. Tāpat tiek ņemti vērā iesniedzēja konkrēti personīgi apstākļi, piemēram, ģimenes pienākumi, lai palielinātu juridiskās palīdzības potenciālo saņēmēju skaitu. Sniegtā palīdzība ietver profesionālu likumīgo pārstāvju nodrošinātu aizstāvību, juridisko palīdzību un informāciju no jebkura pieejamā ārpustiesas resursa.

Likums Nr. 1/1996 reglamentē arī juridiskās palīdzības piešķiršanu pārrobežu tiesvedībā. Palīdzību var saņemt fiziskas personas, kas ir ES pilsoņi vai trešo valstu valstspiederīgie, kuri likumīgi dzīvo kādā ES dalībvalstī.

To piešķir tikai civillietās vai komercietās, kā arī civillietās vai komercietās, kuras izskata ārpus tiesas, ja pusēm saskaņā ar tiesību aktiem ir jāsteno tiesvedība vai ja attiecīgā tiesa izlemj uzskāt tiesvedību.

Lapa atjaunināta: 29/06/2022

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datus, uz kuriem šajā dokumentā ir atsaucies. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.